

Головатюк І. М.
аспірант 1-го курсу денної форми навчання
Національного університету «Одеська юридична академія»,
адвокат

БРОНЮВАННЯ ВІЙСЬКОВОЗОБОВ'ЯЗАНИХ АДВОКАТІВ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з військовою агресією Збройних Сил Російської Федерації проти нашої Держави на території України впроваджено воєнний стан відповідно до Указу Президента України та Верховного головнокомандувача Зеленського О. В. від 24.02.2022 року за № 64/2022 [1] та Закону України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 року № 2102-IX [2].

Відповідно до Указу Президента України від 24.02.2022 року за № 69/2022 у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України та з метою забезпечення оборони держави, підтримання бойової і мобілізаційної готовності Збройних Сил України та інших військових формувань, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до частини другої статті 102, пунктів 1, 17, 20 частини першої статті 106 Конституції України оголошено загальну мобілізацію [3].

Серед інших військовозобов'язаних під неї підпадають і адвокати. Проте, у разі призову на військову службу адвоката, виникає ряд специфічних проблем, які потребують вирішення.

Неявка адвоката є причиною відкладення слідчих дій або судових засідань. З одного боку, неявка з причини призову на військову службу є, безумовно, неявкою з поважної причини. З іншого боку, якщо клієнт не має бажання відмовлятися від правової допомоги даного адвоката (а він має на це повне право, в залежності від конкретної спеціалізації адвоката, знання ним матеріалів справи, тощо), неявка адвоката з такої причини фактично зупиняє провадження по справі на невизначений термін. При цьому примушення клієнта до заміни адвоката є порушенням його конституційних прав та права на захист.

До того ж, з особою, яка призвана на військову службу, може бути відсутній зв'язок. Це, по-перше, позбавляє можливості визначити, що адвокат не з'явився до місця проведення слідчих дій чи судового засідання саме з причини призову на військову службу (і може бути причиною необґрунтованого притягнення його до дисциплінарної відповідальності за таку неявку). А, по-друге, в умовах, коли немає такого зв'язку, і до того ж, невідомо, на який строк особу мобілізовано, відповідно, неможливо визначити і строк відкладення справи, а у ряді випадків неможливо дотриматися строків досудового розслідування чи судового розгляду справи.

Таким чином, від безперервного виконання своїх професійних

обов'язків адвокатами, які не є працівниками органів державної влади, фактично істотно залежить виконання своїх функцій таких органів (слідчі підрозділи поліції та СБУ, прокуратури, суди, тощо). Функціонування та забезпечення провадження по справах цими органами є важливими, у тому числі конституційними, функціями держави, при цьому адвокатура також є інститутом, який діє безпосередньо на підставі Конституції України (ст.59 ч.2), і дія конституційної норми не може перериватися навіть на час мобілізації, так само, як і дія конституційних норм, що регулюють діяльність органів державної влади України, місцевого самоврядування тощо [4].

До Ради адвокатів України та дорегіональних рад адвокатів не одноразово поступають звернення адвокатів, щодо непоодиноких випадків, коли в суді чи в правоохоронних органах з метою залякування «неугодних» адвокатів, останнім вручають повістки прибути в центр комплектування та соціальної підтримки для їх призову на військову службу, що свідчить, на нашу думку, про протиправне переслідування адвокатів за здійснення ними адвокатської діяльності та обмеження їх професійних прав.

На нашу думку, вручення адвокату повістки прибути в центр комплектування та соціальної підтримки для призову на військову службу під час здійснення ним адвокатської діяльності в приміщенні суду чи в правоохоронних органах є діями, що свідчать про тиск на адвоката у зв'язку із здійсненням ним адвокатської діяльності, що як наслідок обмежує конституційне право людини на захист та позбавляє захисника можливості належним чином здійснювати свої професійні обов'язки.

Незалежність адвокатури гарантується відповідно до ст. 131-2 Конституції України. Засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні визначаються законом.

Відповідно до ст. 23 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», професійні права, честь і гідність адвоката гарантуються та охороняються Конституцією України, цим Законом та іншими законами:

- забороняються будь-які втручання і перешкоди здійсненню адвокатської діяльності;
- адвокату гарантується рівність прав з іншими учасниками провадження, дотримання засад змагальності і свободи в наданні доказів та доведенні їх переконливості;
- життя, здоров'я, честь і гідність адвоката та членів його сім'ї, їх майно перебуває під охороною держави, а посягання на них тягнуть відповідальність, передбачену законом [5];

Крім того, ст. 17 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод однаково поширюється на адвокатів, як осіб приватного права і на осіб публічного права – суддів, працівників правоохоронних органів, діявачів [6].

Ідеться про заборону зловживання правами, відповідно до якої «жодне

з положень цієї Конвенції не може тлумачитись як таке, що надає будь-якій державі, групі чи особі право займатися будь-якою діяльністю або вчиняти будь-яку дію, спрямовану на скасування будь-яких прав і свобод, визнаних цією Конвенцією, або на їх обмеження в більшому обсязі, ніж це передбачено в Конвенції». Це положення Конвенції стає на заваді спробам використати одні права, гарантовані Конвенцією, для скасування або обмеження інших прав.

Вважаємо, що адвокати повинні бути заброньовані, як і працівники правоохоронних органів, працівники судової гілки влади, оскільки загальні засади кримінального провадження, як наприклад забезпечення права на захист, не зможуть бути належним чином реалізовані.

Вирішення цієї проблеми не призведе до якої-небудь істотної шкоди процесу мобілізації, враховуючи те, що адвокати складають мінімальну долю військовозобов'язаних, разом з тим таке рішення допоможе уникнути істотних проблем у функціонуванні зазначених вище органів державної влади, як виконавчої, так і судової.

Враховуючи вищезазначене, вважаємо за доцільне посаду (статус, професію) адвоката додати до переліку посад та професій, за якими бронюються військовозобов'язані, з правом бронювання Радою адвокатів України та радами адвокатів регіонів. До внесення змін у відповідні нормативні акти вирішити, за поданнями Ради адвокатів України та рад адвокатів регіонів (які складають відповідні переліки військовозобов'язаних адвокатів, та Міністерства юстиції України, як відповідного органу державної влади), питання про індивідуальне бронювання військовозобов'язаних, посади або професії яких не включені на даний момент до відповідних переліків. При цьому адвокати, які мають бажання вступити на військову службу добровільно, безумовно, повинні мати таку можливість, за умови вирішення питань із відкладенням справ, які адвокат веде.

Список використаної літератури:

1. Про введення воєнного стану в Україні : указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
2. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: закон України № 2102-IX від 24.02.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>
3. Про загальну мобілізацію : указ Президента України № 69/2022 від 24.02.2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/692022-41413>
4. Конституція України : № 254к/96-ВР редакція від 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#>

Text

5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : закон України № 5076-VI від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/ed20210716#Text>